

بررسی وضعیت چاپ و نشر کتاب‌های حسابداری و حسابرسی دولتی در ایران

*شهناز مشایخ^۱، فاطمه گرامی راد^۲، مهناز محمودخانی^۳

۱. دانشیار گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران.

۲. دانشجوی دکتری حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران.

۳. دانشجوی دکتری حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۲/۱۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۴/۱۱

Investigating the Printing and Publishing Situation of Governmental Accounting and Auditing Books in Iran

*Sh. Mashayekh¹, F. Geramirad², M. Mahmoudkhani³

1. Associate Professor in Accounting, Faculty of Social Sciences & Economics, Alzahra University, Tehran, Iran.

2. PhD. student of Accounting, Faculty of Social Sciences & Economics, Alzahra University, Tehran, Iran.

3. PhD. student of Accounting, Faculty of Social Sciences & Economics, Alzahra University, Tehran, Iran.

Received: 2020/5/3 Accepted: 2020/7/1

Abstract

Subject and Purpose of the Article: The main purpose of this study is to investigate the publication of governmental accounting and auditing books.

Research Method: The bibliometric method has been used to analyze the research data. The statistical population includes all books in the field of governmental accounting and auditing in the latest descriptive bibliography of the National Library until July 2020.

Research Findings: Findings showed that out of a total of 265 books, 17 volumes were published before 2002 and the rest after. The most active author in this field is Mr. Nasser Fouladi Nasab. The best-selling book is the work of Mr. Aghvami and Mr. Babajani, and Majal Publishing is the best publisher. 28% of the works are the result of group participation and 72% are the share of individual works. In addition, only 22 books have been revised. The results show that the number of books published in recent years has grown overall, but the situation of editing and revision of government accounting and auditing books is not very favorable.

Conclusion, Originality and its Contribution to the Knowledge: In this research, for the first time, the situation of publishing books of government accounting and auditing has been studied. The results of this research can be used by writers and publishers.

Keywords: Book, Government Accounting, Government Auditing, Government Budgeting, Bibliometrics.

JEL Classification: G32

چکیده

موضوع و هدف مقاله: هدف اصلی این پژوهش بررسی وضعیت چاپ و نشر کتب حسابداری و حسابرسی دولتی است.

روش پژوهش: برای تحلیل داده‌های پژوهش از روش کتاب‌سنجی استفاده شده است. جامعه آماری شامل کل کتاب‌های حوزه حسابداری و حسابرسی دولتی در آخرین کتابشناسی توصیفی کتابخانه ملی تا تیرماه ۱۳۹۹ است.

یافته‌های پژوهش: یافته‌ها نشان داد از مجموع ۲۶۵ کتاب، تعداد ۱۷ جلد قبل از سال ۸۱ و مابقی بعد از آن منتشر شده است. فعال‌ترین نویسنده این حوزه آقای ناصر فولادی نسب، پرفروش‌ترین کتاب اثر آقایان اقوامی و باباجانی است و از بین ناشران مؤثر انتشارات مجال برترین است. ۲۸ درصد آثار حاصل مشارکت گروهی و ۷۲ درصد سهم آثار انفرادی است. همچنین تنها ۲۲ کتاب مورد تجدید نظر واقع شده است. نتایج نشان می‌دهد که تعداد کتب منتشر شده در طی سالیان اخیر در مجموع رشد داشته است ولیکن وضعیت ویرایش و تجدید نظر در کتب حسابداری و حسابرسی دولتی چندان مطلوب نیست.

نتیجه‌گیری، اصالت و افزوده آن به دانش: در این پژوهش برای نخستین بار، وضعیت انتشار کتب حسابداری و حسابرسی دولتی مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج این پژوهش می‌تواند مورد استفاده نویسندگان و ناشران قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: کتاب، حسابداری دولتی، حسابرسی دولتی، بودجه‌ریزی دولتی، کتاب‌سنجی.

طبقه‌بندی موضوعی: G32

مقدمه

کتاب در پروراندن مفاهیم، مهارت‌ها و نگرش‌ها در یادگیرنده نقش مهمی دارد (کریمی و ملکی، ۱۳۸۸). کتاب از مهم‌ترین و در دسترس‌ترین رسانه‌های آموزشی است که نقش ارزشمندی را در نظام تعلیم و تربیت ایفا می‌کند. بسیاری از پژوهشگران، کتاب را به‌عنوان یکی از رسانه‌های کارآمد و اثربخش آموزشی می‌دانند که می‌تواند زمینه یادگیری و خودآموزی را برای فراگیران فراهم نماید (نیک‌نفس و علی‌آبادی، ۱۳۹۲). در کشور ایران هم عده‌ای از مدرسان دانشگاه‌ها از کتاب برای انتقال مفاهیم آموزشی استفاده می‌نمایند.

دروس حسابداری دولتی در آموزش حسابداری دانشگاهی ایران از جمله دروس اصلی است. در مقطع کارشناسی ۶ واحد درسی تخصصی در خصوص حسابداری بخش عمومی و در مقطع کارشناسی ارشد نیز ۳ واحد وجود دارد. در مقطع دکتری نیز ۲ واحد درسی اختیاری در زمینه حسابداری بخش عمومی در نظر گرفته شده است. در بخش اقتصاد کشور هم مدیریت بخش اعظم اقتصاد در ایران بر عهده دولت است و با توجه به گستردگی وظایف، فعالیت‌ها و برنامه‌های دولت، وجود یک سیستم اطلاعاتی حسابداری و گزارشگری مالی دولتی منسجم و یکپارچه برای انجام امور مالی دولت و ایفای مسئولیت پاسخگویی الزامی است. وجود چنین سیستمی می‌تواند به مدیران در اتخاذ تصمیم‌های منطقی و مفید جهت دستیابی به اهداف سازمانی کمک نماید (اکرمی، مهدی فرد، بنانی برزوزاده زواره، ۱۳۹۳). از این رو مباحث حسابداری این بخش اهمیت ویژه‌ای دارد. در کشورهای در حال توسعه چون ایران نسبت به کشورهای توسعه‌یافته، توجه به حسابداری بخش عمومی اهمیت بیشتری دارد (مرادی و صفی‌خانی، ۱۳۹۵). تجزیه و تحلیل آماری کتاب‌های منتشر شده می‌تواند در شناخت درست کمبودها و مسائل قلمرو نشر کمک کرده و منفعت بسیار زیادی برای صنعت نشر کشور داشته باشد. همچنین، نگرش درستی در اختیار متصدیان این صنعت اعم از نویسندگان، ناشران و توزیع‌کنندگان قرار دهد (باب‌الحوائجی و همکاران، ۱۳۹۰). از همین رو استفاده از روش کتاب‌سنجی برای شناخت وضعیت نشر کتب حسابداری و حسابرسی بخش عمومی می‌تواند مفید واقع شود. واژه کتاب‌سنجی در سال ۱۹۶۹ میلادی توسط پریچارد بیان شد. پاترسن به نقل از سن گوپتا (۱۹۹۲)، کتاب‌سنجی را بررسی و اندازه‌گیری گونه‌های انتشاراتی کلیه ارتباطات مکتوب و نگارندگان آنها می‌داند.

اگرچه کتاب منبع اصلی یادگیری در بسیاری از دانشگاه‌ها

است، با این حال تنها چند مطالعه وجود دارد که به‌طور خاص کتاب‌شناسی حسابداری را در ادبیات بین‌الملل ارزیابی کرده‌اند. در مطالعات متعدد در سایر رشته‌ها، کیفیت مطالب و مفاد را مهم‌ترین عامل انتخاب کتاب می‌دانند (هاموند و همکاران، ۲۰۱۵) و مطالعات اندکی نیز در ادبیات حسابداری به کیفیت کتاب‌های حسابداری به‌عنوان عامل تأثیرگذار بر انتخاب کتاب توسط اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها اشاره دارد. به‌غیر از بررسی آمار نشر کتب حسابداری، بیشتر مقالات حوزه آموزش حسابداری که بر روی کتاب‌های حسابداری تمرکز دارد، مربوط به آموزش و تعلیم و تربیت است که بسیاری از ابزارهای مختلف آموزشی را برای توضیح دادن یا نشان دادن ایده‌های پیچیده به دانشجویان مورد بررسی قرار می‌دهند (به‌طور نمونه فیلیپس و هیوز، ۲۰۱۱، جانسون و اسلایتر، ۲۰۱۱).

در ادبیات آموزش حسابداری کشور ایران نسبت به موضوع نشر کتاب بی‌توجهی صورت گرفته است و عمده مطالعات انجام شده در خصوص حوزه آموزش حسابداری است که بعضاً در برخی موارد به‌صورت خیلی محدود به موضوع نقش کتاب در آموزش پرداخته شده است. در سایر رشته‌ها با روش کتاب‌سنجی پژوهش‌هایی در زمینه وضعیت نشر کتاب در ایران انجام شده است (مانند موسوی و همکاران، ۱۳۹۲)، ولیکن در رشته حسابداری به‌خصوص در حسابداری بخش عمومی تاکنون به این حوزه توجهی نشده است. تحقیقات انجام شده در حوزه حسابرسی (حسینی و همکاران، ۱۳۹۹)، مالیات (محمودخانی، ۱۳۹۹) و بلاک چین (سلیمانی امیری و همکاران، ۱۳۹۸) نیز مقالات نمایه شده در پایگاه‌های اطلاعاتی چون وب او ساینس و اسکوپوس را با استفاده از کتاب‌سنجی مورد بررسی قرار داده‌اند. با این حال تا زمان اجرای این پژوهش، هیچ پژوهشی در کشور به موضوع چاپ و نشر کتب حسابداری و به‌خصوص حوزه حسابداری و حسابرسی دولتی با استفاده از کتاب‌سنجی یا روش‌های تحقیق دیگر انجام نشده است.

هدف اصلی این پژوهش بررسی آمار و وضعیت نشر کتب حسابداری و حسابرسی دولتی در ایران با استفاده از کتاب‌سنجی است. از جمله کاربردهای کتاب‌سنجی تعیین متون و منابع اصلی، بررسی کتاب‌شناختی متون و منابع رشته‌های گوناگون، معرفی نویسندگان پر تولید و تحلیل کمی تولید و توزیع آن است (نوروزی چاکلی، ۱۳۸۸). پژوهش حاضر با بررسی نشر کتاب‌های حسابداری و حسابرسی دولتی در تلاش است چشم‌اندازی از وضعیت نشر کتاب ارائه دهد. یافته‌های این پژوهش می‌تواند بینشی را نسبت به حوزه نشر

اولویت می‌بخشند. کتاب‌های درسی توسط افراد حقیقی با منافع واقعی طراحی، نوشته شده و مورد تأیید قرار می‌گیرند و در محدودیت‌های سیاسی و اقتصادی بازارها، منابع و قدرت، منتشر می‌شوند (کرافورد، ۲۰۰۳؛ فرگوسن، کالیسون و همکاران، ۲۰۰۸).

نقش کتاب در آموزش حسابداری توجه کمی را در تحقیقات به خود اختصاص داده است. کتاب‌های درسی حسابداری تأثیر عمده‌ای در اکثر دوره‌های حسابداری و ماهیت و نوع فعالیت‌های یادگیری مورد استفاده برای آمادگی حسابداران دارند. بسیاری از مدرسان حسابداری به شدت بر کتاب‌های درسی برای تعیین تکالیف تکیه می‌کنند (دیویدسون و بالدوین، ۲۰۰۸). هرچند کتاب پشتوانه کلیدی برای آموزش است، با این حال ادعا شده است که تکیه بیش از حد بر کتاب، انگیزه مدرسان را به طور دائمی برای آنچه دانشجو باید یاد بگیرد، کاهش می‌دهد (فرگوسن و همکاران، ۲۰۰۸).

بهبود کارایی و کیفیت حرفه حسابداری به وسیله افزایش کیفیت آموزش در مؤسسات آموزشی و دانشگاه‌ها امکان پذیر است. مطالعاتی که استفاده از کتاب درسی را در نظر می‌گیرند، محدود هستند و تعدادی از موضوعات مختلف را پوشش می‌دهند. برای مثال، تعدادی از تحقیقات استفاده از کتب درسی در مقایسه با روش‌های تدریس دیگر (فرگوسن و همکاران، ۲۰۰۷) و نحوه مطالعه و مکانی که دانشجویان کتاب‌های درسی را مطالعه می‌کنند (فیلیپس و فیلیپس، ۲۰۰۷)، مورد بررسی قرار داده‌اند. در برخی پژوهش‌ها، محتوای کتب درسی از لحاظ دیدگاه ذینفع‌گرا و سهام‌دار گرا بودن کتب مورد بررسی قرار گرفته است و محتوای ایدئولوژیک کتاب‌های درسی حسابداری را مورد انتقاد قرار می‌دهند و اغلب کتب حسابداری را سهام‌دار محور می‌دانند (مانند فرگوسن و همکاران، ۲۰۰۶). موضوع دیگر که در پژوهش‌ها مورد تأکید واقع شده است، هزینه نشر است. آنها اشاره می‌کنند که با توجه به منطق سود در صنعت چاپ و نشر کتاب درسی، ناشران مشتاق هستند که هزینه‌های نشر را به حداقل برسانند و تنها زمانی بر محتوا می‌افزایند که به فروش بیشتر بیانجامد و مسائل گسترده‌تر اجتماعی در کتاب درسی مقدماتی حسابداری مالی تنها در صورتی لحاظ می‌شود که برخی مفاد آموزشی اصلی از محتوای دروس حذف شود (همان، ۲۰۰۷). نظر به مطالب مطرحه، در ادبیات آموزشی گذشته در حوزه کتاب در رشته حسابداری بر وضعیت نشر کتب توجه چندانی صورت نگرفته است. بازنگری و تجدیدنظر و اصلاح محتوای کتاب‌ها،

کتب حسابداری دولتی در ایران فراهم آورد. بررسی وضعیت نشر کمک می‌نماید تا متصدیان از میزان نشر کتاب‌های حسابداری و ناشرین و نویسندگان فعال آن اطلاعات کسب نمایند و در انتشارات آتی کتاب‌های حسابداری به این موارد توجه نمایند. همچنین نتایج این پژوهش می‌تواند در ارزیابی عملکرد ناشران و نویسندگان مفید واقع شود. در این پژوهش ابتدا مبانی نظری و سپس روش تحقیق و یافته‌ها ارائه می‌شود.

مبانی نظری و مروری بر پیشینه پژوهش

حسابداری دولتی یک سیستم اطلاعاتی است که به جمع‌آوری، ثبت، طبقه‌بندی و تلخیص رویدادهای مالی و سپس گزارش آن در مجموعه دستگاه‌های دولتی و بخش عمومی با تأکید بر رعایت قوانین و مقررات می‌پردازد. سیستم حسابداری و گزارشگری مالی دولت، ابزاری در راستای ایفای مسئولیت پاسخگویی دولت است. اهمیت پاسخگویی مالی بخش عمومی به عنوان ویژگی مهم مدیریت نوین بخش عمومی یاد می‌شود. فرض بر این است که گزارش‌های مالی تهیه شده توسط سیستم اطلاعاتی حسابداری دولتی این امکان را میسر می‌سازد تا شهروندان در مورد عملکرد دولت و نحوه مصرف منابعی که به شیوه‌های مختلف در اختیار دولت است، بینش‌های مفیدی را به دست آورد. پاسخگویی و شفافیت مالی دستگاه‌های بخش عمومی، به همراه ارائه اطلاعات مربوط و قابل اتکا جهت اخذ تصمیمات، از مهم‌ترین اهداف نظام حسابداری دولتی است. تجربیات نیم‌قرن اخیر نشان داده است که تحقق اهداف فوق بدون بهره‌گیری از پشتوانه نظری مستحکم و استقرار نظام حسابداری در این چارچوب نظری امکان‌پذیر نیست (اکرمی و همکاران، ۱۳۹۳). بنابراین نظر به اهمیت روزافزون مباحث حسابداری و نیز حسابرسی دولتی، در نظام آموزشی ایران در مقطع کارشناسی و کارشناسی‌ارشد و دکتری دروس حسابداری و حسابرسی دولتی تدریس می‌شود. پیش‌نیاز این دروس نیز عمدتاً بودجه‌ریزی دولتی است. در این راستا کتاب‌های مختلفی توسط مؤلفان مختلف انتشار یافته است که می‌تواند نقش مهمی را در حوزه آموزش حسابداری ایفا نماید. جدول ۱ به مقایسه تطبیقی دروس حسابداری مالی، حسابرسی و حسابداری و حسابرسی دولتی و حسابداری بها و مدیریت در مقطع کارشناسی، کارشناسی‌ارشد و دکتری می‌پردازد. لازم به ذکر است مواردی که با علامت ستاره مشخص شده است، جز دروس اختیاری است.

کتاب به‌سادگی می‌تواند به‌عنوان یک جزء معتبر و برحق از دانش واقعی در یک حوزه خاص باشد. کتاب، بازتابی از تاریخ، دانش و ارزش‌هایی است که گروه‌های قدرتمند در جامعه بر آن

جدول ۱. مقایسه واحدهای درسی حسابداری مالی، حسابداری بها و مدیریت، حسابداری و حسابداری و حسابرسی بخش عمومی

مقطع (تاریخ تصویب)	حسابداری مالی (تعداد واحد)	حسابداری مدیریت و بها (تعداد واحد)	حسابرسی (تعداد واحد)	بودجه، حسابداری و حسابرسی دولتی (تعداد واحد)
کارشناسی پیوسته (۱۶/۲/۹۶)	- اصول حسابداری ۱ (۴ واحد) - اصول حسابداری ۲ (۴ واحد) - حسابداری میانه ۱ (۴ واحد) - حسابداری میانه ۲ (۴ واحد) - حسابداری پیشرفته ۱ (۳ واحد) - حسابداری پیشرفته ۲ (۳ واحد) - حسابداری موارد خاص (۲ واحد)	- بهایابی ۱ (۳ واحد) - بهایابی ۲ (۳ واحد) - مبانی حسابداری مدیریت (۳ واحد)	- اصول حسابداری ۱ (۳ واحد) - اصول حسابداری ۲ (۳ واحد) - کنترل‌های داخلی و نظام راهبری شرکتی (۳ واحد)	- اصول تنظیم و کنترل بودجه دولت (۲ واحد) - مبانی حسابداری بخش عمومی (۳ واحد) - حسابداری و حسابرسی بخش عمومی (۳ واحد)
کارشناسی ارشد ناپیوسته (۱/۴/۹۳)	- تئوری حسابداری ۱ (۳ واحد) - تئوری حسابداری ۲ (۳ واحد) - مباحث جاری حسابداری (۲ واحد) - بررسی موارد خاص در حسابداری (۲ واحد)* - چارچوب مفاهیم گزارشگری مالی (۲ واحد)*	- حسابداری مدیریت (۳ واحد)	- حسابرسی پیشرفته (۲ واحد)	- حسابداری بخش عمومی (۳ واحد)
دکتری تخصصی (۱۷/۱۱/۹۴)	- تئوری‌های پیشرفته در حسابداری مالی (۲ واحد) - پژوهش‌های تجربی حسابداری (۲ واحد) - پژوهش‌های جاری حسابداری (۲ واحد)* - توسعه عقاید و افکار حسابداری (۲ واحد)*	- تئوری‌ها و پژوهش‌ها در حسابداری مدیریت (۲ واحد)	- تئوری‌ها و پژوهش‌های حسابرسی (۲ واحد) - پژوهش در کنترل داخلی و ریسک (۲ واحد)*	- حسابداری بخش عمومی: نظریه‌ها، تحولات و پژوهش‌ها (۲ واحد)*

زمینه‌های رشد و تکامل برنامه‌ریزی درسی و به تبع آن رشد و بهبود و پیشرفت تحصیلی را به دنبال خواهد داشت، بنابراین، با آگاهی از نقش و اهمیت کتاب در توسعه آموزش و با توجه به تغییر نظام‌های آموزشی ضروری است تا به ارزیابی کتاب‌ها و تحلیل وضعیت چاپ و نشر آنها پرداخته شود. بدین منظور در این پژوهش از روش کتاب‌سنجی استفاده می‌شود. همچنین یکی از مشکلات جامعه ما مسئله آموزش به‌طور اعم و در حوزه کار حسابداری مشکل آموزش حسابداری است که حل مشکلات و تدوین برنامه تحول آن برای آینده بر عهده ماست. آموزش حسابداری باید مطابق با شرایط اقتصادی، سیاسی و فرهنگی هر کشور باشد. ترجمه صرف کتاب‌های حسابداری خارجی و آموزش آن بدون تطبیق با نیازهای محلی و محیطی کشور، روش مناسب و صحیحی به شمار نمی‌آید (گرکز، ۱۳۷۹). با مطالعه کتاب‌سنجی می‌توان شناخت کلی از وضعیت میزان ترجمه و تدوین کتب به دست آورد.

انتشارات علمی، از مهم‌ترین عوامل مؤثر برای توسعه جوامع هستند. از نمودهای انتشاراتی می‌توان به کتاب اشاره نمود. برای اندازه‌گیری، سنجش، ارزیابی و بررسی فعالیت‌های علمی کشورهای مختلف، دانشگاه‌ها و نویسندگان مختلف، عمدتاً از حوزه‌های سنجش علم مانند کتاب‌سنجی و علم‌سنجی استفاده می‌شود. کتاب‌سنجی، مطالعه کمی فعالیت‌های علمی است (شرفی و همکاران، ۱۳۹۵). با استفاده از روش کتاب‌سنجی پژوهشگران در بسیاری از رشته‌ها به بررسی و ارزیابی عملکرد حوزه‌های مختلف پرداخته‌اند.

برخی از این حوزه‌ها عبارتند از: علوم ورزشی (علوی نامور و همکاران، ۱۳۸۸)، عمومی (نظربلند، ۱۳۸۴) و (کیاسی، ۱۳۸۲)، علوم پزشکی (نقدی، ۱۳۸۷). در ایران عمده

مورد بررسی، در سطح مطلوبی نیست. در ادبیات نظری خارجی تحقیقات زیادی در حوزه کتاب حسابداری با رویکردهای مختلف مورد بررسی قرار گرفته است. فلوری، فیلیپس و تاسین (۱۹۹۲)، چند کتاب درسی حسابداری میانه را بررسی کردند تا تعیین کنند که آیا خوانایی^۱ در متون مختلف متفاوت است یا خیر. نتایج نشان داد که اغلب تفاوت‌های ناچیز در کتاب‌های درسی وجود دارد. یک بررسی از روش‌های تدریس در دوره‌های حسابداری دانشگاهی، توسط بران و گیلدینگ (۱۹۹۳)، انجام شد. آنها ده شیوه آموزشی مورداستفاده توسط دانشکده‌های حسابداری و غیر حسابداری را مقایسه کردند، یافته‌های آنها حاکی از آن داشت که برای هر دو گروه حسابداری و غیر حسابداری، سه روش برتر آموزشی به ترتیب استفاده از سخنرانی، سمینار آموزش و کتاب‌های درسی است.

دیویدسون و بالدوین (۲۰۰۵)، بر تفاوت ویژگی‌های کتاب‌های درسی حسابداری مالی میانه تمرکز کردند. تجزیه و تحلیل پژوهش آنها مشتمل از ۴۱ کتاب درسی نشان داد که تفاوت کمی در مورد دشواری مسائل پایان فصل وجود دارد. از آنجایی که تفاوت در کتاب‌های درسی در انواع مختلف زیر مجموعه‌های حسابداری حداقل است، ممکن است برای دانشکده‌ها غیرضروری باشد که دانشجویان همچنان به خرید ویرایش‌ها و نسخه تجدیدنظر شده گران‌قیمت از همان کتاب درسی ادامه دهند، به خصوص در زمانی که متن‌های جایگزین قدیمی‌تر و ارزان‌تر بتوانند محتوای درس را پوشش دهند. فرگوسن و همکاران (۲۰۰۶)، تولید کتاب درسی حسابداری مالی مقدماتی را مورد بررسی قرار دادند. آنها با ارائه گزارشی از مصاحبه با نویسندگان اشاره کردند که اکثر نویسندگان تمایل داشتند کتاب‌های درسی خود را به‌عنوان بازتابی از وضعیت موجود ببینند.

تیتز (۲۰۰۷)، به بررسی نمایندگی جنسیت در کتاب‌های مقدماتی حسابداری پرداختند. تجزیه و تحلیل محتوا از اقلام مختلف، تکالیف، تصاویر و شرح‌های موجود در ۱۹ کتاب مقدماتی حسابداری، با استفاده از هر دو روش کمی و کیفی انجام شد. نتایج نشان داد که زنان و مردان در همه کتاب‌های درسی بسیار متفاوت عمل می‌کنند، در نتیجه نقش کلیشه‌های جنسیتی و قشربندی در کتاب تقویت می‌شود. فیلیپس و فیلیپس (۲۰۰۷)، شرحی دقیق و واقعی در مورد تجربیات ۱۷۲ دانشجوی کارشناسی را با ۱۳ فصل

پژوهش‌های صورت گرفته در خصوص حوزه آموزش در زمینه عملکرد حوزه تعلم و تربیت است و به کتاب‌سنجی کتاب‌های رشته حسابداری مورد مطالعه و بررسی قرار نگرفته است. در ادامه به چند مورد از پژوهش‌های نسبتاً مرتبط‌تر پرداخته می‌شود.

نوروش (۱۳۸۲)، عناصر اصلی فرآیند تغییر برنامه درسی را مورد تحلیل قرارداد و جهت‌نوسازی برنامه درسی، برنامه‌ای برای دوره کارشناسی رشته حسابداری پیشنهاد نموده است. تقفی و محمدزاده نوین (۱۳۷۱)، عوامل آموزشی بازدارنده بر سر راه رشد حرفه‌ای و آموزش حسابداری در ایران را مورد بررسی قرار دادند و نتایج نشان داد کمبود کتاب‌های درسی حسابداری و یا وجود کتاب‌های قدیمی به زبان فارسی و پائین بودن وضع چاپ و انتشار مطالب حسابداری از جمله چالش‌های مهم است. اعتمادی و نیکخواه آزاد (۱۳۷۷)، عوامل و موانع رشد آموزش حسابداری در ایران را مورد بررسی قرار دادند و نتایج پژوهش آنها حکایت از آن داشت که کمبود منابع کتابخانه‌ای و اطلاعات جاری و کمبود کتاب‌های حسابداری به زبان فارسی و همچنین کتاب‌های ترجمه‌شده از جمله موانع رشد آموزش حسابداری ایران است.

مرادی و صفی‌خانی (۱۳۹۵)، بر اساس روش آرشویی و استفاده از شیوه تحلیل تم، به بررسی، طبقه‌بندی و تحلیل مقاله‌های چاپ‌شده در حوزه حسابداری بخش عمومی در نشریه‌های با رویکرد علمی-پژوهشی از سال ۱۳۷۱ تا ۱۳۹۳ پرداختند. بر اساس یافته‌های این تحقیق، سهم تحقیقات حسابداری بخش عمومی در ۲۱ نشریه بررسی شده ۳ درصد است. در این بین، نشریه‌های دانش حسابرسی و حسابداری سلامت جزء نشریه‌های پیشرو قرار گرفتند. قلمرو مکانی بیشتر تحقیقات دولت، دانشگاه‌ها و شهرداری‌هاست. بیش از ۶۰ درصد تحقیقات از روش پیمایشی استفاده کرده‌اند. همچنین در این پژوهش با استفاده از رویکرد نوع‌شناسی به تحلیل موضوعی مطالعات پرداخته‌شده است. بر این اساس، موضوعاتی نظیر حسابداری تعهدی و بودجه‌بندی در کانون توجه قرار گرفته‌اند. در نهایت بر اساس مصاحبه با خبرگان، به ترتیب حوزه‌های حسابداری مالی، گزارشگری، حسابداری مدیریت، بودجه‌بندی، حسابرسی مالی و عملکرد، پاسخگویی و مدیریت مالی، مستعد تحقیق تشخیص داده شدند. دیانتی دیلمی و پاکزاد (۱۳۹۶)، با استفاده از نظرسنجی ۱۱۱ نفر از دانشجویان کارشناسی ارشد حسابداری که مشغول به تحصیل در دانشگاه‌های سطح شهر تهران بودند، به بررسی میزان اثربخش بودن آموزش حسابداری پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که درجه اثربخش بودن آموزش حسابداری در دانشگاه‌های

و نشر کتاب‌ها، مدرسان و سایر اشخاص علاقه‌مند به حوزه کتاب، اطلاعات مفیدی را در زمینه مؤلفان، ناشران برتر و به‌طور کلی وضعیت نشر کتاب‌های حسابداری و حسابرسی بخش عمومی قرار دهد. در این پژوهش به پرسش‌های ذیل پرداخته خواهد شد:

- روند انتشار کتاب‌های مربوط به حوزه حسابداری دولتی از نظر کمی در بازه تحقیق چگونه است؟
- روند انتشار کتاب از نظر تألیف و ترجمه، چاپ نخست و مجدد، جنسیت نویسندگان، نشر تهران و شهرستان و قلمروهای موضوعی در دوره مورد بررسی چه وضعیتی داشته است؟
- وضعیت مشارکت ناشران تهرانی و شهرستانی در انتشار کتاب در سال‌های مورد پژوهش چگونه بوده است؟

روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق در این پژوهش از نظر استراتژی، توصیفی؛ از نظر مسیر اجرا، تحلیل محتوا و از نظر جمع‌آوری اطلاعات، اسنادی است. در این تحقیق از کتاب‌سنجی و تحلیل محتوای کمی استفاده شده است. تحلیل محتوای کمی، بیش‌تر بر کمیت تأکید داشته است و به شمارش فراوانی حضور یک واحد تحلیلی، مانند یک واژه، یک اصطلاح و در اشکال پیشرفته‌تر، یک مضمون در متن می‌پردازد. این عمل بر این فرض بنیان نهاده شده بود که فراوانی یک عامل، نشانگر اهمیت و جایگاه آن، در متن موردنظر است. در تحلیل توصیفی، بر اساس نوع واحد تحلیل، باید فراوانی موضوع مورد بررسی در مقوله‌بندی‌ها تعیین و شمارش شود (قائدی و گلشنی، ۱۳۹۵).

امروزه بخش مهمی از مطالعات علم‌سنجی، با بهره‌گیری از شاخص‌ها و قواعد مربوط به حوزه‌های مرتبط با آن صورت می‌گیرد. در این میان، قواعد کتاب‌سنجی جایگاه مهمی دارد. از منظر دیدگاه کلان، از آنجا که شاخص‌های حوزه کتاب‌سنجی در مطالعات علم‌سنجی نیز به کار می‌روند، می‌توان شاخص‌های کتاب‌سنجی را جزء حوزه علم‌سنجی به شمار آورد. در مجموع، این شاخص‌ها، زمینه‌های مناسبی برای دستیابی به ابزاری‌اند که در ارزیابی انتشارات علمی از آنها استفاده می‌شود. مفهوم کتاب‌سنجی برخاسته از روش "کتاب‌شناسی آماری" است. کتاب‌سنجی کاربردهای وسیع‌تری دارد؛ به طوری که از نتایج این نوع مطالعات، در سطح ارزیابی‌های کلان علم‌سنجی و در سطح خرد و نیز از نگاه کتابخانه‌ها و حتی ناشران استفاده می‌شود و مصرف‌کنندگان اطلاعات می‌توانند با استفاده از مطالعات

از کتاب مقدماتی مالی حسابداری مورد بررسی قرار دادند. آنها با استفاده از تئوری گراند که با آزمون‌های کمی تکمیل شده است، به توصیف استفاده از کتاب درسی از دیدگاه دانشجوی پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که خواندن برای دانشجویان، رفتاری مبتنی بر انگیزه است و انگیزه‌های خاص در میان گروه‌های مختلف دانشجویان متفاوت است و منجر به اقدامات و کنش‌های مختلفی می‌شود. یافته‌های آنها نشان داد که دانشجویانی که دارای بینه قوی علمی هستند کتاب را با هدف اصلی درک مفاد آموزشی و مطالب اختصاص یافته می‌خوانند و در مقابل، دانشجویان ضعیف‌تر، مطالب را با هدف اصلی کاهش اضطراب و نیز به منظور تعویق خواندن و پایان دادن به آن زمانی که درک مطالب سخت‌تر می‌شود، مطالعه می‌کنند.

هاموند و دانکو (۲۰۱۵)، با بررسی تاریخ حق چاپ ۶۹ کتاب درسی حسابداری، متوجه شدند که تجدیدنظر کتاب‌های درسی حسابداری در طول ۲۸ سال گذشته نرخ افزایشی داشته است و از طریق نظرسنجی از دانشگاهیان یافتند که دانشگاهیان رشته حسابداری بر این باور هستند که چرخه تجدیدنظر باید کندتر باشد. دانشگاهیانی که نویسنده کتاب نبودند ارزش کمتری را برای تجدیدنظر در کتاب‌های درسی قائل بودند. بر مبنای یافته‌های این پژوهش، با توجه به هزینه‌بر بودن تجدیدنظر کتاب برای دانشجویان، دانشگاهیان با تجربه، استادان زن و استادانی که نویسنده کتاب نبودند، بیشتر احتمال داشت که قیمت کتاب‌های درسی که دانشجویان باید مطالعه کنند را به‌عنوان یک عامل مهم در تصمیم‌گیری در مورد انتخاب کتاب در نظر بگیرند. ایرافهمی و همکاران (۲۰۱۸)، با هدف ارزیابی کتاب‌های درسی حسابداری مورد استفاده در برخی از دانشگاه‌های اندونزی، تجزیه و تحلیلی را بر اساس تکسونومی^۲ بلوم و نیز شاخص‌های سطح شدت ارائه محتوای متنی انجام دادند. نتایج نشان داد که به زمینه تفکر انتقادی در اجزای اهداف یادگیری، تمرینات یا مفاد محتوای اصلی کتب توجه کمتری شده است و کتاب‌های درسی حسابداری توسط نویسندگان خارجی دارای کیفیت بالاتری نسبت به نویسندگان محلی هستند.

به‌طور کلی پژوهشی در حوزه نشر و کتب حسابداری و به‌طور ویژه کتب حسابداری و حسابرسی دولتی به‌ویژه با رویکرد این پژوهش در ادبیات خارجی و به‌خصوص داخلی کشور وجود ندارد. همان‌طور که در بخش‌های قبلی ذکر شد استفاده از تحلیل‌های کتاب‌سنجی می‌تواند به متصدیان چاپ

مربوط به سال ۹۷ و کمترین تعداد مربوط به سال ۸۷ است.

طبقه‌بندی موضوعی کتاب‌ها

جدول ۳، طبقه‌بندی موضوعی کتاب‌های منتشر شده را بیان می‌کند. لازم به ذکر است که در سایت کتابخانه ملی، اطلاعاتی همچون عناوین کتاب‌ها همراه با موضوع آنها وجود دارد. بر این اساس طبقه‌بندی مذکور بر اساس عنوان و موضوع کتاب‌ها انجام شد. با توجه به جدول مذکور بیشترین تعداد کتب منتشره مربوط به موضوع حسابداری دولتی و کمترین تعداد مربوط به "مباحث جاری در حسابداری دولتی بوده" است.

نویسندگان فعال حوزه حسابداری و حسابرسی دولتی

جدول ۴، نویسندگان برتر همراه با وابستگی سازمانی آنها را نشان می‌دهد. طبق یافته‌های جدول فوق الذکر آقای ناصر فولادی نسب فعال‌ترین نویسنده در حوزه کتاب‌های حسابداری دولتی بوده است. جناب آقای دکتر جعفر باباجانی و دکتر ملک محمد غلامی نیز به ترتیب در رده دوم و سوم قرار دارند.

پرفروش‌ترین کتاب‌ها

جدول ۵، دفعات چاپ کتاب‌های مورد بررسی را نشان می‌دهد. در مجموع تعداد ۵۷ جلد کتاب (۲۲ درصد کل کتاب‌ها) چاپ مجدد داشته‌اند که از این میان همان‌طور که در جدول فوق الذکر مشاهده می‌شود کتاب "اصول و کاربرد حسابداری در سازمان‌های دولتی و غیرانتفاعی" اثر آقایان اقوامی و باباجانی با ۱۹ مرتبه چاپ پرفروش‌ترین کتاب‌ها بوده‌اند.

وضعیت ویراست کتاب‌ها

جدول ۶، وضعیت ویراست کتاب‌ها را نشان می‌دهد. همان‌طور که از مذکور مشخص است، تعداد کتب ویراست شده ۲۲ مورد است که حاکی از میزان پائین آن است و بیشترین آمار مربوط به ویراست ۱۱ مرتبه که متعلق به جناب آقای ناصر فولادی نسب است.

مؤثرترین ناشران حوزه حسابداری دولتی

به‌طور میانگین ۷۰ درصد کتاب‌ها در تهران و ۳۰ درصد مابقی در شهرستان‌ها منتشر شده‌اند؛ که بر پایه جدول ۷ انتشارات مجال و ترمه بالاترین رده‌ها را بین کلیه ناشران به خود اختصاص داده‌اند.

کتاب‌سنجی، به‌طور نظام‌مندتر، در مورد اعتبار یافته‌های علمی منتشر شده قضاوت کنند (نوروزی چاکلی، ۱۳۸۸).

جامعه آماری این پژوهش کلیه کتاب‌های با موضوع حسابداری و حسابرسی و بودجه‌بندی بخش عمومی و دولتی ثبت شده در سایت سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران است، بنابراین از موتور جستجوی سایت سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران استفاده شد. طبق اساسنامه سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، کتابخانه ملی مؤسسه‌های آموزشی، پژوهشی و خدماتی است که بر اساس وظایف قانونی خود، ملزم به گردآوری و حفظ منابع تمامی آثار مکتوب و غیر مکتوب منتشر شده در داخل کشور، اعم از کتاب، نشریه، جزوه، خبرنامه، پوستر، نقشه، نوارهای صوتی و تصویری، مدارک دیجیتالی و نظایر آن است (<http://www.nlai.ir>).

تاریخ جستجو در پایگاه مذکور ۲۵ تیر ۱۳۹۹ بوده و این جستجو بدون محدودیت زمانی انجام شده است. در این پژوهش ابتدا کتاب‌های مرتبط با حوزه حسابداری و حسابرسی دولتی و بودجه‌ریزی با کلیدواژه‌هایی چون "حسابداری دولتی"، "حسابداری بخش عمومی"، "حسابرسی دولتی"، "حسابرسی بخش عمومی" و "بودجه‌ریزی دولتی" و واژگانی نزدیک به این کلید واژگان مورد جستجو قرار گرفت. کتاب‌ها بر اساس عنوان و همچنین طبقه‌بندی موضوعی که در خصوص هر کتاب بر اساس اطلاعات مستخرج از سایت کتابخانه ملی وجود داشت مورد بررسی قرار گرفتند و کتاب‌های نامرتب با این حوزه‌ها حذف شدند.

یافته‌های پژوهش

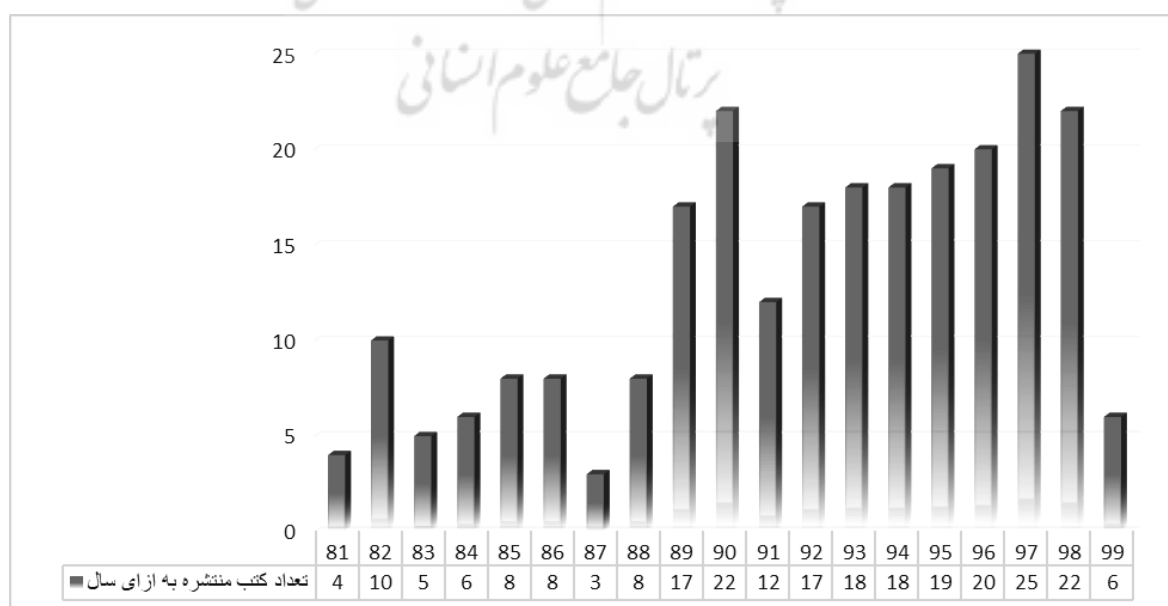
وضعیت انتشار کتاب در حوزه حسابداری و حسابرسی دولتی طی بازه زمانی مورد بررسی

در کل تعداد ۲۶۶ کتاب حسابداری و حسابرسی دولتی و نیز بودجه‌ریزی دولتی در طی دوره مورد بررسی منتشر شده است که تعداد ۲۱ جلد کتاب قبل از سال ۸۱ و مابقی از سال ۸۱ به بعد منتشر گردیده که در جدول زیر نشان داده شده است. بیشترین رشد مثبت مربوط به سال ۸۸ (۱،۶۷+) و بیشترین رشد منفی مربوط به سال ۹۹ (۷۳-٪) است. البته کم بودن تعداد کتب سال ۹۹ به این دلیل است که جستجو در اوایل این سال انجام شده و آمار ارائه شده تنها شامل ۳ ماه آغازین این سال است (جدول ۲).

در نمودار ۱ نیز می‌توان دریافت که در چه سالی بیشترین و کمترین کتاب منتشر شده است. طبق نمودار بیشترین میزان انتشار کتاب در حوزه حسابداری و حسابرسی بخش عمومی

جدول ۲. تعداد، درصد و رشد انتشار کتاب طی بازه زمانی مورد بررسی

سال	فراوانی	درصد (فراوانی تقسیم بر ۲۶۵)	درصد رشد	جهت رشد
قبل از ۸۱	۱۷	۰/۰۶۴	-	
۸۱	۴	۰/۰۱۵	-	
۸۲	۱۰	۰/۰۳۸	۱/۵۰	↑
۸۳	۵	۰/۰۱۹	-۰/۵۰	↓
۸۴	۶	۰/۰۲۳	-۰/۲۰	↓
۸۵	۸	۰/۰۳۸	-۰/۳۳	↓
۸۶	۸	۰/۰۳۰	-۰/۰۰	-
۸۷	۳	۰/۰۱۵	-۰/۶۳	↓
۸۸	۸	۰/۰۳۴	۱/۶۷	↑
۸۹	۱۷	۰/۰۶۴	۱/۱۳	↑
۹۰	۲۲	۰/۰۸۷	-۰/۲۹	↓
۹۱	۱۲	۰/۰۴۵	-۰/۴۵	↓
۹۲	۱۷	۰/۰۶۴	-۰/۴۲	↓
۹۳	۱۸	۰/۰۶۸	-۰/۰۶	↓
۹۴	۱۸	۰/۰۶۸	-۰/۰۰	-
۹۵	۱۹	۰/۰۷۲	-۰/۰۶	↓
۹۶	۲۰	۰/۰۷۹	-۰/۰۵	↓
۹۷	۲۵	۰/۰۱۰۶	-۰/۲۵	↓
۹۸	۲۲	۰/۰۹۱	-۰/۱۲	↓
۹۹	۶	۰/۰۲۳	-۰/۷۳	↓
مجموع	۲۶۶	۱۰۰٪	-	

نمودار ۱. نمودار پراکنندگی کتب منتشره در بازه زمانی مورد بررسی

جدول ۳. طبقه‌بندی موضوعی کتاب‌های منتشره

موضوع	فراوانی	درصد
حسابداری دولتی	۱۳۴	۵۱٪
آزمون	۴۹	۱۸٪
بودجه دولتی	۳۹	۱۵٪
حسابرسی دولتی	۳۰	۱۱٪
استانداردهای حسابرسی دولتی	۶	۲٪
حسابداری دولتی پیشرفته	۵	۲٪
مباحث جاری در حسابداری دولتی	۲	۱٪

جدول ۴. نویسندگان و وابستگی سازمانی کتاب‌های منتشره

نویسندگان فعال	تعداد اثر	وابستگی سازمانی
فولادی نسب، ناصر	۱۴	دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب
باباجانی، جعفر	۱۱	دانشگاه علامه طباطبایی
غلامی، ملک محمد	۸	دانشگاه غیرانتفاعی شمال

جدول ۵. تعداد چاپ کتاب‌های منتشره

ردیف	عنوان	نویسنده	مشخصات نشر	ردیف
۱	اصول و کاربرد حسابداری در سازمان‌های دولتی و غیرانتفاعی	داود اقوامی جعفر باباجانی	تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۵	۱۹
۲	حسابداری و حسابرسی دولتی (رشته حسابداری)	جعفر باباجانی	تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۹	۱۴
۳	کتاب تحلیلی حسابداری و حسابرسی دولتی (ویژه دانشجویان رشته حسابداری)	شیروان براری	تهران: انتشارات راه، ۱۳۹۴	۱۳

جدول ۶. وضعیت ویراست کتاب‌های منتشره

عنوان	شرح
تعداد کتب ویراست شده	۲۲
بیشترین میزان ویرایش مربوط	۱۱ مرتبه
عنوان کتاب و نویسنده	مبانی حسابداری بخش عمومی: نظام حسابداری بخش عمومی، روش حسابداری تعهدی بر اساس آخرین اصلاحات به عمل آمده مصوب وزارت امور اقتصاد و دارایی، دیوان محاسبات کشور، سازمان حسابرسی، همراه با اصول بودجه‌ریزی مبتنی عملکرد (فولادی نسب، ناصر)

به عبارت دیگر ۲۸ درصد آثار حاصل مشارکت گروهی و ۷۲ درصد سهم آثار انفرادی است.

بحث و نتیجه گیری

هدف اصلی این پژوهش بررسی وضعیت چاپ و نشر کتاب‌های حسابداری و حسابرسی دولتی است. در مجموع در طی سال‌های مورد بررسی ۲۶۵ کتاب عرضه شده است که فقط ۱۷ جلد قبل از سال ۸۱ منتشر شده و بقیه این تعداد مربوط به سال‌های بعد است. شاید به این دلیل که ایران در سال ۱۳۸۰ در مسیر تحولات جهانی بحث عملیاتی شدن بودجه را به طور جدی مطرح کرد. عملیاتی شدن بودجه نیازمند اصلاح روش‌های حسابداری و گزارشگری مالی است و از سوی دیگر بودجه نقش محوری در حسابداری دولتی دارد و اصلاحات بودجه‌ریزی و

توزیع فراوانی جنسیت نویسندگان کتاب‌ها

به طور کلی ۳۵۷ نفر در نوشتن کتاب‌ها مشارکت داشته‌اند که این تعداد متشکل از ۸۷ درصد مرد (۳۱۲ نویسنده مرد) و ۱۳ درصد زن (۴۵ نویسنده زن) است (شکل ۱).

توزیع فراوانی نوع اثر به لحاظ شیوه تدوین

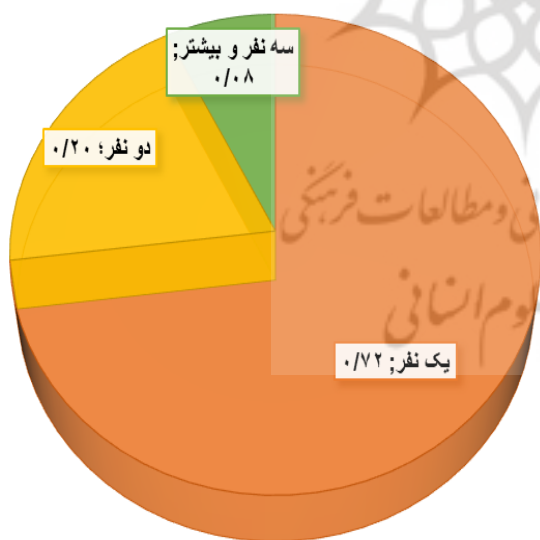
طبق جدول ۸، ۸۵ درصد آثار حاصل تألیف و ۱۵ درصد نیز حاصل گردآوری است.

میزان مشارکت علمی نویسندگان در انتشار کتاب‌ها

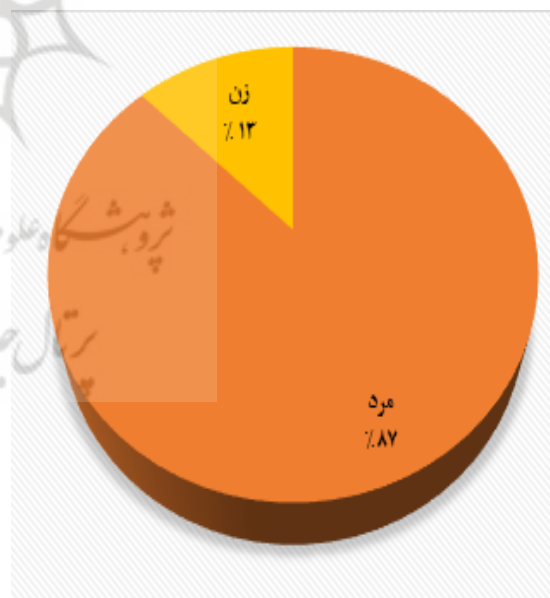
همان‌طور که در نمودار زیر قابل مشاهده است ۷۲ درصد کتاب‌ها توسط یک نویسنده، ۲۰ درصد توسط دو نویسنده و ۸ درصد توسط سه نویسنده و بیشتر نگاشته شده‌اند؛

جدول ۷. ناشران کتاب‌های منتشره

ناشران فعال	تعداد کتب منتشره
مجال	۱۶
ترمه	۱۰
دانشگاه علامه طباطبایی	۵

شکل ۲. وضعیت مشارکت نویسندگان

شکل ۱. جنسیت نویسندگان

جدول ۸. شیوه تدوین آثار منتشره

شیوه تدوین	فراوانی	درصد
تألیف	۲۲۴	۰٫۸۵
گردآوری	۴۰	۰٫۱۵
فراوانی کل	۲۶۵	۱۰۰٪

(۱۳۸۴) و باب‌الحوائجی و همکاران (۱۳۹۰)، نیز این یافته را تأیید می‌کند. این یافته هم می‌تواند نشان از میزان توجه ناشران به کتاب‌های تألیفی در ایران باشد و هم نشان‌دهنده تمایل ناشران با پشتیبانی‌های دولتی. چراکه دولت بیشتر کتاب‌های تألیفی را خریداری کرده و در اختیار کتابخانه‌ها قرار می‌دهد.

انتشار ۷۰ درصدی کتاب‌ها در تهران نشان از تمرکز نشر در تهران دارد. کیاسی (۱۳۸۲)، نظر‌بلند (۱۳۸۴) و باب‌الحوائجی و همکاران (۱۳۹۰)، به نتیجه‌های مشابهی از نظر تمرکز نشر در تهران رسیدند؛ و این امر شاید به دلیل تمرکز لیتوگرافی، چاپ، صحافی و توزیع کتاب در تهران باشد و نویسندگان شهرستانی در بیشتر مواقع اثرهای خود را به‌وسیله ناشران مستقر در تهران منتشر می‌کنند؛ که این مسئله به ضعف شدن ناشران شهرستانی دامن می‌زند.

به‌طور کلی طبقه‌بندی موضوع کتاب‌ها برحسب فراوانی‌های چاپ و نشر کتاب‌ها انجام‌شده و امکان تداخل موضوعی در هر یک از این گرایش‌ها و طبقه‌بندی‌ها وجود دارد. در ضمن این پژوهش تحلیل کمی است ولی می‌تواند برای جهت‌گیری مطالعات و پژوهش‌ها مفید باشد. نتایج این پژوهش می‌تواند وضعیتی را در خصوص حوزه نشر کتاب‌های حسابداری و حسابرسی دولتی ارائه دهد. ازجمله موضوعاتی که می‌تواند در پژوهش‌های بعدی موردتوجه قرار گیرد بررسی کیفیت متون کتاب‌های حسابداری دولتی است و اینکه چند درصد از کتاب‌های منتشرشده بعد از ویرایش تغییری جدی نسبت به دوره قبل داشته‌اند و محتوای متون تا چه اندازه مطالب جدید روز حسابداری دولتی را مورد پوشش قرار می‌دهد. از سویی از آنجاکه تعداد کتب ویراست شده ۲۲ مورد بوده است، می‌توان در تحقیقات آتی دلیل عدم استقبال مؤلفان و مترجمان نسبت به ویرایش محتوای کتب را مورد بررسی قرار داد. به خصوص این که با تغییرات استانداردها و الزامات حسابداری بخش عمومی ویرایش کتب امری ضروری است. از منظری دیگر با توجه به این که در حوزه‌هایی چون حسابداری دولتی تعداد زیادی کتاب وجود دارد می‌توان متون این کتب را از منظر شباهت‌ها و تفاوت‌ها مورد مقایسه قرار داد. همچنین در پژوهش‌های آتی می‌توان تحلیل‌های کتاب‌سنجی را در خصوص سایر کتاب‌های رشته حسابداری مثل کتاب‌های حسابرسی مورد بررسی قرار داد.

محدودیت اصلی این پژوهش مربوط به پایگاه مورد استفاده آن و محدودیت‌هایی که در جستجوی کتاب وجود دارد است. علی‌رغم محدودیت ذکرشده، نگارندگان بر این باورند که نتایج این پژوهش برای متصدیان حوزه نشر کتاب مفید است و می‌تواند بینش‌های ارزشمندی را فراهم آورد.

حسابداری دولتی لازم و ملزوم یکدیگرند و این امر موجب شد که این حوزه موردتوجه جدی‌تری واقع شود. در ضمن با افزایش توجه به تولیدات علمی در دانشگاه‌ها از دهه ۱۳۸۰ به بعد محققان دانشگاهی کوشیدند که بیشتر به تألیف کتاب روی‌آورند. البته کتاب‌هایی که تألیف نام‌گذاری شده‌اند ممکن است ترکیبی از ترجمه و گردآوری یا فقط گردآوری باشند. این نتیجه با تحقیق موسوی، رضانی نژاد و ابراهیم پور (۱۳۹۲)، همخوانی داشت.

موضوع بیشتر کتاب‌ها حسابداری دولتی است که بیانگر این مطلب است که بیشتر کتاب‌ها با رویکردی کلی و تأکید بر همه مؤلفه‌های حسابداری دولتی نگاشته شده است. ۱۸ درصد کتاب‌ها با موضوع آزمون بوده است. کتاب‌های با موضوع آزمون (تست و کنکور) به دلیل افزایش تقاضا برای ادامه تحصیل در مقاطع تحصیلات تکمیلی و استفاده از آزمون‌های تستی است. این نتیجه همسو با تحقیق موسوی، رضانی نژاد و ابراهیم پور (۱۳۹۲)، است.

به‌طور کلی ۳۵۷ نفر در نوشتن کتاب‌ها نقش داشته‌اند که ۸۷ درصد توسط مردان و ۱۳ درصد توسط زنان منتشرشده است. پایین بودن میزان مشارکت زنان در تحقیق‌های دیگر ازجمله رشیدی، آشتیانی و لاریجانی (۱۳۹۰)، نیز گزارش شده است. این امر شاید به دلیل پایین‌تر بودن اعضای هیئت‌علمی زن نسبت به مردان در رشته حسابداری است.

بررسی وضعیت تجدید چاپ نشان می‌دهد که بیشتر کتاب‌های این حوزه (۷۸ درصد) تجدید چاپ‌نشده‌اند و عواملی مانند استقبال کم مخاطبان، جذاب نبودن کتاب‌ها، به‌روز نبودن محتوای کتاب یا عدم تناسب با نیازهای خوانندگان می‌تواند اثرگذار باشد. همچنین نوع پشتیبانی‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و خرید کتاب‌های چاپ نخست در کاهش شمارگان و افزایش تعداد عنوان‌ها بی‌اثر نبوده است. در همین راستا کیاسی (۱۳۸۲)، نظر‌بلند (۱۳۸۴)، موسوی و همکاران (۱۳۹۲) و باب‌الحوائجی و همکاران (۱۳۹۰)، به نتیجه مشابهی رسیدند. این مسئله افزون بر آنکه نشان از تمایل ناشران در ارائه تعداد عنوان‌های بیشتر و کاهش شمارگان دارد، تأثیر سیاست‌های حمایتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در زمینه نشر کتاب را نیز نشان می‌دهد.

بررسی وضعیت همکاری نویسندگان در نشر کتاب نشان می‌دهد ۷۲ درصد کتاب‌ها انفرادی به چاپ رسیده‌اند؛ که شاید به دلیل پایین بودن فرهنگ کار گروهی و ویژگی حرفه‌ای بودن محققان دانشگاهی باشد. این نتایج همسو با نتایج تحقیق علوی نامور و همکاران (۱۳۸۸) و موسوی و همکاران (۱۳۹۲) است.

در زمینه شیوه تدوین کتاب‌ها یافته‌ها نشان می‌دهد که ۸۵ درصد آثار مربوط به کتب تألیفی است. یافته‌های مطالعه نظر‌بلند

منابع

- اعتمادی، حسین و نیکخواه آزاد، علی. (۱۳۷۷). شناسایی عوامل و موانع رشد آموزش حسابداری در ایران و ارائه برنامه کارا و کارآمد. *مجله مدرس*، (۶)، ۱۰۲-۱۲۱.
- اکرمی، سید رحمت‌الله؛ مهدی فرد، محمدرضا؛ بنانی، مهدی و محسن، برزو زاده زواره. (فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۳). بازنگری در نظام حسابداری دولتی ابزاری برای ارتقای شفافیت مالی دولت. *مجله اقتصادی*، (۱ و ۲)، ۶۱-۷۴.
- باب‌الحوائجی، فهیمه؛ مطلبی، داریوش؛ حریری، نجلا و مؤمنی، فرشاد. (۱۳۹۰). تحلیل آماری سیر تحول و زمینه‌های نشر کتاب ایران میان سال‌های ۱۳۵۸-۱۳۸۷. *پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، (۱)، ۲۶۴-۲۴۱.
- ثقفی، علی و محمد زاده نوین، عادل. (۱۳۷۱). اعتلای آموزش حسابداری در کشورهای در حال توسعه: بررسی مورد ایران، ترجمه: رویایی، رمضان علی. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، (۲)، ۸۰-۹۰.
- حسینی، سید علی؛ گرامی راد، فاطمه و زارع زردینی، طیبه. (۱۳۹۸). تحلیل جریان علمی پژوهش‌های حسابرسی در پایگاه اطلاعاتی وب آو ساینس. *دانش حسابداری مالی*، (۴)، ۴۶-۲۵.
- دیانتی دیلمی، زهرا و پاکزاد، عطیه. (۱۳۹۶). بررسی درجه اثربخش بودن آموزش حسابداری در دانشگاه‌ها و عوامل مؤثر بر آن با استفاده از کارت ارزیابی متوازن. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، (۲۱)، ۱۴۱-۱۲۱.
- رشیدی آشتیانی، اعظم و لاریجانی، حسن. (۱۳۹۰). تحلیل محتوای نشریه‌های علمی-پژوهشی در حوزه موضوعی اقتصاد در سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۹. *مجله برنامه‌ریزی و بودجه*، (۱۶)، ۱۵۷-۱۳۳.
- سلیمانی امیری، غلامرضا؛ محمودخانی، مهناز و احمدی، ریحانه. (۱۳۹۸). نقش بلاک چین در فرایند حسابرسی: نگاهی بر نقشه علمی مقالات بلاک چین در پایگاه اسکوپوس. *هفدهمین همایش ملی حسابداری ایران*، قم، ایران.
- سن گوپتا، آی ان. (۱۹۹۲). مروری بر کتاب *سنجی*، اطلاع سنجی، علم سنجی و کتابخانه سنجی. *فصلنامه اطلاع‌رسانی*، (۲)، ۵۸-۳۸.
- علوی نامور، پروانه؛ فخری، مرجان و ساری صراف، وحید (۱۳۸۸). مطالعه کتاب‌سنجی کتاب‌های ترجمه‌شده در حوزه‌های مختلف تربیت‌بدنی و علوم ورزشی تا سال ۱۳۸۸. *علوم تربیتی*، (۸)، ۱۸۳-۱۶۹.
- قائدی، محمدرضا و گلشنی، محمدرضا. (۱۳۹۵). روش تحلیل محتوا از کمی‌گرایی تا کیفی‌گرایی. *روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی*، (۲۳)، ۸۲-۵۷.
- کریمی، سید بهاء‌الدین و ملکی، حسن. (۱۳۸۸). بررسی میزان نقش طراحی آموزشی درتالیف کتاب درسی از دیدگاه متخصصان برنامه‌ریزی درسی و تکنولوژی آموزشی. *فصلنامه روانشناسی تربیتی*، (۱۴)، ۱۸-۱.
- گرکز، منصور. (۱۳۷۹). آموزش حسابداری-تنگناها و راهکارها. *مجله حسابدار*، (۱۳۶)، ۲۹-۲۷.
- محمودخانی، مهناز. (۱۳۹۹). بررسی وضعیت تولیدات علمی و هم‌رخدادی واژگان کلیدی حوزه مالیات بر اساس مقالات نمایه شده در پایگاه وب آو ساینس. *پژوهش‌نامه علم سنجی*. doi: 10.22070/rsci.2020.5239.1355
- مشایخی، بیتا و شفیع پور، سید مجتبی. (۱۳۹۱). بررسی کارایی نظام آموزشی رشته حسابداری در سطح دانشگاه‌های ایران با استفاده از تکنیک تحلیل پوششی داده. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، (۶۷)، ۱۹۱-۱۴۲.
- مرادی، محمد و صفی‌خانی. (زمستان، ۱۳۹۵). تحلیل پژوهش‌های حسابداری بخش عمومی در ایران و جهت‌گیری تحقیقات آتی. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، (۴)، ۵۷۴-۵۴۷.
- موسوی، شیما؛ رضانی نژاد، رحیم و ابراهیم پور، مجید. (۱۳۹۲). تحلیل کتاب سنجی و توزیع موضوعی کتاب در حوزه نظری علوم ورزشی ایران بر اساس متغیرهای کتاب سنجی و جهت‌گیری موضوعی. *پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی*، شماره ۳۱، ۱۰۳-۸۷.
- نظربلند، آزاده. (۱۳۸۴). بررسی تطبیقی وضعیت نشر کتاب در ایران طی برنامه‌های اول، دوم و سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات.
- نقدی، پرستو. (۱۳۸۷). بررسی وضعیت چاپ و نشر کتاب‌های علوم پزشکی فارسی از دیدگاه ناشران.

- دوره کارشناسی رشته حسابداری. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۱۰(۳۲)، ۴۲-۲۱.
- نیک‌نفس، سعید و علی‌آبادی، خدیجه. (۱۳۹۲). نقش تحلیل محتوا در فرآیند آموزش و طراحی کتاب‌های درسی. *مجله جهانی رسانه*، ۸(۲ و ۱۶)، ۱۵۰-۱۲۴.
 - Akrami, R., Mehdifard, M., Banani, M. & Borzouzadeh, M. (2014). Review of government Accounting System: A Tool for Promoting of Government Financial Transparency. *Economic Journal*, (1,2)14, 61-74, (in Persian).
 - Alavi Namvar, P., Fakhri, M. & Sari Sarraf, V. (2009). A Bibliometric study of translated books in different areas of physical education and Sport Sciences by 2009. *Journal of Instruction and Evaluation*, (8)2, 169-180, (in Persian).
 - Apple, M. & ChristianSmith, L. (1991). *He politics of the textbook*, in: Apple, M. and ChristianSmith, L. (Eds) *he Politics of the Textbook*. 122, London: Routledge.
 - Babolhavaeji, F., Matlabi, D., Hariri, N. & Momeni, F. (2011). Statistical Analysis of the Evolution of Iran Book Publishing Between 1979-2008. *Library and Information Science Research Journal*, (1)1, 241-264, (in Persian).
 - Brown, R. B. & Guilding, C. (1993). A Survey of Teaching Methods Employed in University Business School Accounting Courses. *Accounting Education*, (3)2, 211-218.
 - Crawford, K. (2003). The Role and Purpose of Textbooks. *International Journal of Historical Learning, Teaching and Research*, (2)3, 511.
 - Davidson, R. A., & Baldwin, B. A. (2005). Cognitive Skills Objectives in Intermediate Accounting Textbooks: Evidence from end-of-Chapter Material. *Journal of Accounting Education*, (2) 23, 79-95.
 - Dianati Deylami, Z. & Pakzad, A. (2017). Evaluating the Effectiveness of Accounting Education in Universities and Factors that Affect it: Based on Balanced Scorecard. *Journal of*
 - پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی. نوروزی چاکلی، عبدالرضا. (تابستان، ۱۳۸۸). کاربرد روش‌ها و شاخص‌های کتاب‌سنجی در مطالعات علم‌سنجی. *مجله پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی*، ۲۲، ۷۲-۴۲.
 - نوروش، ایرج. (۱۳۸۲). بررسی فرایند تغییر برنامه درسی و پیشنهاد یک برنامه درسی نوسازی شده برای *Management Accounting and Auditing Knowledge*, (21)6, 121-142, (in Persian).
 - Etemadi, H. & Nikkhahazad, A. (1998). Identify the Factors and Obstacles to the Growth of Accounting Education in Iran and Provide an Efficient and Effective Program. *Human Sciences MODARES Journal*, 6, 102-121, (in Persian).
 - Ferguson, J., Collison, D., Power, D., & Stevenson, L. (2006). Accounting Textbooks: Exploring the Production of a Cultural and Political Artifact. *Accounting Education: an international journal*, (3)15, 243-260.
 - Ferguson, J., Collison, D.J., Power, D.M. & Stevenson, L.A. (2007). Exploring Accounting Educators' Perceptions of the Emphasis Given to Diferent Stakeholders in Introductory Textbooks. *Accounting Forum*, (2)31, 113-127.
 - Ferguson, J., Collison, D.J., Power, D.M. & Stevenson, L.A. (2008). An Analysis of the Role of the Textbook in the Construction of Accounting Knowledge. Discussion paper. *Institute of Chartered Accountants of Scotland*, Edinburgh.
 - Flory, S.M., Phillips Jr, T.J. & Tassin, M.F. (1992). Measuring readability: A comparison of accounting textbooks. *Journal of Accounting Education*, (1)10, 151-161.
 - Garkaz, M. (2000). Accounting Training: Challenges and Solutions. *Journal of Accountants*, 136, 27-2 (in Persian).
 - Ghaedi, M. & Golshani, A. (2016). Content Analysis Method: from Quantity -Orientation to Quality-Orientaion. *Psychological methods and models Journal*, (23)7, 57-82 (in Persian).
 - Hammond, T., Danko, K. & Braswell, M. (2015). US Accounting Professors Perspectives on Textbook Revisions.

- Journal of Accounting Education*, (3) 33, 198-218.
- Hosseini, S., Geramirad, F. & Zare Zardini, T. (2020). Analyze the Scientific Flow of Auditing Research on the Web of Science Database. *Journal of Financial Accounting Knowledge*, (4)6, 25-46 (in Persian).
 - Irafahmi, D.T., Nuris, D.M, Zahroh, F. & Nagari, P.M. (2018). Critical Thinking in Accounting Textbooks. *Journal of Education and Learning (EduLearn)*, (1)12, 21-29.
 - Issitt, J. (2004). Reflections on the study of textbooks. *History of education*, (6)33, 683-696.
 - Johnson, B.G. & Slayter, E. (2011). Impact of Structure of Early Practice on Student Performance in Transaction Analysis. *Accounting Education*, (1)27, 101-112.
 - Karimi, B. & Maleki, H. (2009). Study the Role of Instructional Designer in Textbook Compilation from the Perspective of Specialists (Curriculum Planners and Educational Technologists). *Educational Psychology Journal*, 55, 1-18, (in Persian).
 - Mahmoudkhani, M. (2020). Investigating the Status of Scientific Products and the co-Occurrence of Keywords in the Field of Tax Based on Web of Science Indexed Papers. *Scientometrics Research Journal*. doi: 10.22070/rsci.2020.5239.1355, (in Persian).
 - Mashayekhi, B. & Shafi Poor, S. (2012). Investigation of Accounting Education System Efficiency in Iranian Universities. *Accounting and Auditing Review*, (67)19, 119-142 (in Persian).
 - Nazarband, A. (2005). A Comparative Study of Book Publishing in Iran During the First, Second and Third Programs of Economic, Social and Cultural Development. *Master Thesis*, Islamic Azad University (in Persian).
 - Niknafs, S. & Aliabadi, K. (2013). Content Analysis and Its Role in Educational Process and in Designing Textbooks. *Global Media Journal*, (2)8, 16-150, (in Persian).
 - Noravish, E. (2003). Examine the Curriculum Change Process and Propose an Updated Curriculum for the Undergraduate Course in Accounting. *Accounting and Auditing Review*, (2)10, 21-42.
 - Nourouzi Chakeli, A. (2009). Application of Bibliometric Methods and Indicators in Scientometric Studies. *Journal of University Textbooks Research and Writing*, (22)14, 49-72, (in Persian).
 - Phillips, B. J., & Phillips, F. (2007). Sink or Skim: Textbook Reading Behaviors of Introductory Accounting Students. *Accounting Education*, (1)22, 21-44.
 - Phillips, F., & Heiser, L. (2011). A Field Experiment Examining the Effects of Accounting Equation Emphasis and Transaction Scope on Students Learning to Journalize. *Issues in Accounting Education*, (4)26, 681-699.
 - Rashidi Ashtiyani, A. & Larijani, H. (2011). Content Analysis of Academic Scholarly Journals in the Field of Economics Published During 2006-2010. *The Journal of Planning and Budgeting*, (3)16, 133-157, (in Persian).
 - Richardson, P. (2002). Introductory Textbooks and Plagiarism in Higher Education: A Case Study from Economics. *Center for Studies in Higher Education*.
 - Saghafi, A. & Mohammad zadeh Novin, A. (1992). Promoting Accounting Education in Developing countries: Case of Iran. *Accounting and Auditing Review*, (1)1, 80-90, (in Persian)
 - Sengupta, I.N. (1992). Bibliometrics, Informetrics, Scientometrics and Librametrics: an Overview. *Journal of Information*, (2)10, 38-58, (in Persian).
 - Soleimani Amiri, GH., Mahmoud khani, M., & Ahmadi, R. (2019). 17th National Accounting Conference of Iran, Qom, Iran, (in Persian).
 - Sullivan, M. C., & Benke Jr, R. L. (1997). Comparing Introductory Financial Accounting Textbooks. *Journal of Accounting Education*, (2)15, 181-220.
 - Tietz, W. M. (2007). Women and Men in Accounting Textbooks: Exploring the Hidden Curriculum. *Issues in Accounting Education*, (3)22, 459-480.